

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja turvallisuusjaosto

LAUSUNTO VALTION TALOUSARVIOESITYKSESTÄ VUODELLE 2024

Upseeriliiton lausunto keskittyy talousarvioesityksen puolustuksen hallinnon alaa koskeviin osuuksiin. Kiitämme mahdollisuudesta lausua asiaan liittyen.

Lausunnossa on samoja teemoja, joita toimimme esiin lausunnossamme Suomen liittymisestä Pohjois-Atlantin liittoon ja julkisen talouden suunnitelmaan 2022.

Puolustuksen hallinnonala

Petteri Orpon hallitusohjelmaan sisältyy kirjaukset, joissa a) hallitus varmistaa Puolustusvoimien henkilöstön riittävyyden ja jaksamisen ja b) tarvittavaa henkilöstöä lisätään suunnitelmallisesti.

Nyt käsiteltävässä valtion talousarvioesityksessä on samankaltaisia kirjauksia, mutta luvut eivät kerro mitään konkreettisista toimenpiteistä, joilla asioita edistetään. Valitettavasti tämä on jatkumoa aikaisempien vuosien talousarvioesityksille. Henkilöstön jaksamiseen ei ole varattu resursseja, ja henkilöstön lisääminen perustuu lähinnä siviilistä rekrytoitaviin. Nato-Suomen rakentamiseen tarvittavaa sotilasosaamista ei voida korvata näin. Viimeinkin on valmisteltava henkilöstöohjelma vuoteen 2030, jossa määritellään osaamis- ja lisätarpeet. Ohjelma olisi hyvä liittää osaksi puolustusselontekoa.

Asevelvollisten koulutuksen sekä harjoitustoiminnan osalta määrärahat näyttäisivät takaavan toiminnan tason vuoden 2023 tasolla. Käytännössä kuitenkin toiminnan taso laskee, kustannustason noustessa.

Naton komentorakenteen palkkauksesta on neuvoteltu nyt tuloksetta yksitoista kuukautta. Esitetty kokonaispalkkaus ei sovellu Naton komentorakenteen tehtäviin, koska siellä tehdään sotaharjoituksia, päivystyksiä ja ylitöitä. Esitimme vuonna 2022 puolustusministeriölle yhteistä työryhmää valmistelevaan palvelussuhteen ehtoja. Työryhmä kokoontui vain yhden kerran ja ehtojen paketti on jäänyt valtionvarainministeriöön. Naton palvelussuhteen ehtoja ei ole saatu valmiiksi. Tilanne upseeriston osalta on kriittinen. Jos ehtoja ei saada aikaiseksi, niin se tulee vaikuttamaan rekrytointiin.

Naton joukkorakenteen palvelussuhteen ehtojen osalta ei ole vielä tehty mitään. Perusteet aloittaa joukkorakenteen tehtävissä vuonna 2024 ovat puutteelliset. Nyt on ensiarvoisen tärkeää saada selville Nato-tehtäviin tarvittava rahoitus ja luoda henkilöstölle kannustavat palvelussuhteen ehdot sekä sitouttaa henkilöstö tuleviin Nato-tehtäviin.

1 Henkilötyövuodet

Luvuissa, jotka ilmaisevat **Puolustusvoimien henkilötyövuosien (HTV) määrän**, on luvuiksi ilmoitettu 12 690 pl sopimussotilaat ja 12 698 ml sopimussotilaat. Lukujen ero on vain 8. Kokonaismäärään sisältynevät myös reservistä mahdollisesti palkattava lisähenkilöstö. Kokonaisuudessaan käytettävät HTV:t ovat pienemmät vuonna 2024 verrattuna vuoteen 2023.

Nato-jäsenyyden aiheuttamaa henkilöstön lisätarvetta ei ole kirjattu henkilöstövoimavarojen kohtaan. Se tarve lienee kuitenkin merkittävä eikä sitä voida irrottaa Puolustusvoimien HTV:sta.

2 Henkilöstövoimavarat

Puolustusvoimien henkilöstöä koskevat kirjaukset ovat hyvin vähäisiä ja niukkasanaisia.

Henkilöstövoimavaroja keskitetään toimintavalmiuden ylläpitämiseen, asevelvollisten kouluttamiseen, uusien suorituskkyjen ylläpidon ja kehittämisen tehtäviin.

- Kysymys kuuluu, missä henkilöstön painopiste näkyy käytännössä? Kun keskitetään jostakin, niin mistä se otetaan pois, kun kokonaismäärä vähenee?

Henkilöstöjärjestelmän kehittämisessä huomioidaan valmiuden ja kansainvälisen yhteistoiminnan ja kriisinhallinnan asettamat vaatimukset.

- Nämä ovat sotilaallisen puolustuskyvyn perustekijöitä, mutta kirjauksista tai luvuista ei käy ilmi se, miten huomioiminen tehdään.

Henkilöstön toimintakykyä sekä työkykyä ja -hyvinvointia kehitetään

- Talousarvion perusteella tämä kirjaus on piilotettu lukuihin, mutta sitä ei avata missään.
- Yleisesti kehittäminen vaatii lisää myös taloudellisia panostuksia, mutta tässä talousarvioesityksessä on ilmeisesti löydetty kustannusneutraali tapa kehittää henkilöstön työkykyä ja työhyvinvointia.

3 Henkilöstön työkyky ja jaksaminen

Keskeisimpään hallitusohjelmassa käsiteltyyn Puolustusvoimien sotilaiden työssäjaksamiseen liittyviä panostuksia ei käy ilmi talousarvioesityksestä. Ne lienevät joko piilotettuina lukujen ja kirjausten sisään tai hallinnonala on jättänyt ne kokonaan huomiotta.

Yhteenvedona voitaisiin todeta, että suorituskyyvystä pidetään huolta, mutta suorituskyyvyn tekijät, ihmiset, on jätetty vielä tästä budjetista ulos edellisvuosien tapaan, ellei kahden kenraalin viran perustamista Natoa varten lasketa henkilöstösatsaukseksi, jota hallitusohjelma peräänkuuluttaa.

Pelkkien talouslukujen valossa määrärahojen pysyessä entisellään, toiminnallinen taso laskee kustannusten noustessa, ellei resursseja jaeta uudella tavalla.

Toimintakykyinen henkilöstö on tärkein suorituskyky

Puolustusvoimien työaikalainsäädäntö on tehty aikoinaan tilannetta varten, jossa Puolustusvoimat oli **koulutusorganisaatio**. Vuoden 2014 jälkeinen kehitys on kuormittanut lisää erityisesti sotilaita, niin varuskunnissa, kuin esikunnissakin. **Valmiutta on lisätty** ja se on jäänyt nostetulle tasolle, **pysyvästi**. **Kertausharjoituksia on lisätty** ja ne jäävät **pysyvästi**.

Puolustusvoimien henkilöstön suorituskyvyn ylläpitoon ei ole osoitettu työkaluja, vaan ne ovat jääneet työilmapiiirikyselyjen tulosten varjoon ja viimeisimmän puolustusvoimauudistuksen ja Ukrainan sodan väliseen aikaan. Henkilöstön kuormittuneisuuden kasvuun vuonna 2014 tapahtuneen Krimin miehityksen jälkeen ei ole osoitettu merkittävää panostusta.

Voimme vain toivoa, että asevelvollisten tapaturmien ja onnettomuuksien kasvaminen ei johdu siitä, että varusmiehiä ja reserviläisiä koulutetaan **samalla henkilöstöllä, jotka ovat kiinteästi osa valmiuttamme ja siihen liittyvää varautumista**. Olisi joka tapauksessa ensiarvoisen tärkeää huolehtia työ- ja palvelusturvallisuuden hallitusohjelman kirjausten toteuttamisen käynnistämisestä.

Upseeriliiton esitykset

Eduskunnassa Upseeriliiton esityksiä on aikaisemmin huomioitu Puolustusvoimien henkilöresurssien lisäämiseen ja työssä jaksamisen ongelmiin liittyen (lausunto valtion talousarvioesitykseen 2022 PuVL 6/2021 vp, mietintö puolustusselonteosta PuVM 4/2021 vp ja lausunto julkisen talouden suunnitelmasta 2023–2026 PuVL 4/2022 vp)

Upseeriliitto esittää, Puolustusvoimien valmiuden ja toiminnan tason turvaamiseksi

1. Käynnistetään Puolustusvoimien työaikalain uudistaminen vastaamaan lisääntyntä työkuormaa epävarmassa turvallisuustilanteessa
2. Puolustusvoimien henkilöstön määrän lisäämisen varmistamiseksi rakennetaan pitkän aikavälin henkilöstöohjelma
3. Perustetaan henkilöstöjärjestöt sisältävä työryhmä valmistelevaan NATO-jäsenyyden joukkorakenteen palvelussuhteen ehtoja

Puheenjohtaja

Ville Viita

Edunvalvontapäällikkö

Mika Ylönen